

usque ad Nervam anni 16; a Nerva usque ad Trajanum fit annus 1; a Trajano quidem usque ad Adrianum anni 14 [Bed. *rectius*, 19]; ab Adriano usque ad Antoninum fiunt anni 21, et ab Antonino usque ad item Antoninum anni 23 [Bed., 22]; ab Antonino autem usque ad Commodum fiunt anni 19; a Commodum enim usque ad Helvium Pertinacem anni 13 [Bed. *minus recte*, 3]; et de Helvio usque ad Severum fit annus 1; a Severo usque ad Antoninum Caracallam sunt anni 18; ab Antonino Caracalla usque ad Macrinum anni 7; a Macrino vero usque ad Aurelium fit annus 1, et de Aurelio usque ad Alexandrum anni 4; ab Alexandro usque ad Maximinum fiunt anni 13; a Maximino quoque usque ad Gordianum anni 3; a Gordiano usque ad Philippum anni 6 [Bed. 7], et a Philippo usque ad Decium anni 7; a Decio ad Valerianum anni 3 [Beda: Decius anno 1. Gallus Volusianus annis 2]; a Valeriano usque ad Claudium anni 15; a Claudio enim usque ad Aurelium anni 2; ab Aureliano usque ad Probum fiunt anni 7 [Bed., 5]; a Probo ad Carum anni 5 [Bed. 7], et a Caro usque ad Diocletianum anni 2; a Diocletiano vero usque ad Constantianum fiunt anni 20 [Bed. *add.* Maximianus Severusque annis 2]; a Constantino usque ad Constantium anni 21 [Bed. *rectius*, 31]; de Constantio usque ad Julianum anni 24, et a Juliano usque ad Jovianum anni 2. A Joviano ergo usque ad Valentianum fit annus 1; de Valentiano usque ad Valentem anni 11 [Bed., 13], et de Valente usque ad Theodosium anni 4; a Theodosio vero usque ad Arcadium anni 17; ab Arcadio usque ad Honorium anni 13; ab Honorio usque ad Theodosium anni 15, a Theodosio usque ad Marcianum anni 26, a Marciano usque ad Leonem anni 17 [Bed. *rectius*, 7; et *addit*: a Leone autem majore usque ad Leonem ejus filium anni 17]; item a Leone usque ad Zenonem fit annus 1, et de Zenone usque ad Anastasium fiunt anni 16 [Bed., 17]; ab Anastasio vero usque ad Justinum sunt anni 27 [Bed., 26], et a Justino usque ad Justinianum anni 9; item a Justiniano usque ad Justinum sunt anni 39; item a Justino usque ad Tiberium anni 16 [Bed., 11]; a Tiberio usque ad Mauricium fiunt anni 4 [Bed., 7]; a Mauricio usque ad Focam sunt anni 20 [Bed., 21]; a Foca usque

* Fuit is annus æræ Christianæ vulgaris 809, uti liquet ex sequenti numero tam annorum mundi, quam annorum regni et imperii Caroli Magni. Quod autem ad præcedentem supputationem successionis imperatorum Romanorum attinet, ea tam apud

A ad Heraclium anni 8; ab Heraclio usque ad Constantinum [Bed. *addit*: qui fuit filius Heraclii] fiunt anni 26 [Beda *addit*: a Constantino filio Heraclii usque ad Heraclionem menses 6; ab Heracliona autem et matre ejus Martina usque a Constantem (Heraclii nepotem) anni 2. A Constantio usque ad Constantinum (Pogonatum), ejus filium, anni 28]; a Constantino usque ad Justinianum anni 17; a Justiniano usque ad Pippinum Senioremi fiunt anni 2; a Pippino Seniore usque ad Carolum anni 27; a Carolo usque ad Pippinum et Carolomannum anni 27, et a Pippino et Carolomanno usque dum Pippinus constitutus est rex fiunt anni 10; a Pippino vero usque ad Carlum et Carlomannum anni 17, et a Carlo et Carlomanno usque ad Carlum fiunt anni 4; et inde damnus Carlus solus regnum suscepit, et Deo protegente gubernat usque in præsentem annum^a feliciter, qui est annus regni ejus 42, imperii autem 9. Sunt autem totius summx ab origine mundi anni usque ad præsentem annum 4761.

B Ab Adam usque ad Nativitatem Christi computantur anni 3952; inde usque ad passionem ejus anni 33 et dimidius. Si in primo anno, quo Adam factus est, posueris terminum Paschæ in xii Kal. April et vii concur. erit in ipsa dies iv feria, in qua sidera condita esse credunt, et plenilunium atque æquinoctium. Quod cum tali termino talique concur. cyclum inchoaveris, et usque ad Christi nativitatem vel passionem supputando prædictum annorum numerum perduxeris, erit anno nativitatis Dominicæ terminus Kal. et concur. iiii, annoque passionis terminus xvii. Kal. Maii et concur. iiii. Si vero ab Adam usque ad nativitatem Domini 5199 annos habere volueris, et supputationem eorumdem annorum secundum prædictam rationem per concurrentes et terminos compleveris, habebis anno nativitatis Domini terminum Paschæ xiv Kal. Maii et concur. i, anno vero passionis terminum iv Nonas Aprilis et concur. ii. Si autem ab Adam usque ad Christum 5500 pronuntiaveris; eosque secundum ipsam regulam computaveris; eveniet tibi anno Dominicæ nativitatis terminus Paschæ xi Kal. April. et concur. vii, annoque passionis terminus Non. Aprilis et concur. vii.

Bedam, quam hic culpa imperitorum et negligentium librorum multis locis depravata, et adminiculo accuratioris chronologiæ hoc ævo usitatæ emendanda est.

ANNO DOMINI DCCCXL.

CLAUDIUS

TAURINENSIS EPISCOPUS.

NOTITIA HISTORICA IN CLAUDIUM.

(Apud Antonium, Biblioth. vet. Hisp.)

Claudius Taurinensis episcopus, Iconoclasta obstinatissimus, sive imaginum sacrarum hostis, Felicit Urgellitani præsulis discipulus, ex Hispania nostra unde ortum habuit ad Italos venit Ludovici Pii destinatione, ut sacram, qua vigeat, doctrinam Italos doceret, factus in eum finem Augustæ Taurinorum in Gallia Subalpina sive Pedemontana regione episcopus.

Jonas Aurelianensis præsul, quem antagonisten

D Claudius habuit, cuncta hæc indubia reliquit in opere adversus ejus blasphemias conscripto. « Quo feliciter, ait, imperante (Ludovico imperatore Caroli filio) idem Felix (Urgellitanus) in quodam discipulo suo, nomine Claudio, ut pote (ut verbis beati Hieronymi utar) Euphorbus in Pythagora, renascitur: qui utique etsi non fidei catholicæ regulam (uti Felix præceptor Nestorianus hæreticus), ecclesiasticas tamen traditiones quam venenatis telis per eumdem disci-

putum suum jacnari nisus est. » De ejus patria et educatione et in Italiam profectioe, atque infalis Taurinensibus, idem paulo post: « Is itaque, de quo agitur, exortus ex eadem Hispania, ejusdemque Felicis discipulatus ab incunte ætate inherens, per aliquod temporis in palatio memorati gloriosissimi ac serenissimi, Deoque amabilis Augusti (Ludovici) in officio presbyteratus militavit. Sed ut aliorum utilitati doctrina prædicationis evangelicæ, quæ illi admodum inesse videbatur, consulere, ipsius piissimi principis piissima devotione præsul Taurinensis subrogatus est Ecclesie. » Ibi reprobasse eum, serioque damnasæ sacrarum imaginum crucisque salutarium signorum usum, sanctorum reliquias, sepulcraque, prosequitur. Quibus auditis, Theodemirum quemdam patrem monachorum ut ab iis desisteret, litteris eum admonuisse ait. Theodemirum hunc postea fuisse Calagurritanum episcopum pseudo-historici nostri contendunt (*Luitpr.*, ad annum 840; *Julian.*, n. 451); vere tamen is fuit pars Gallicanæ Ecclesie, ut ex Jonæ verbis, lib. 1, Joannes Mabillonius, vir eruditissimus, in annotationibus ad *Analecta vetera* (pag. 45) prudenter vidit.

Claudius tamen ad has alii litteris sic insolenter respondisse Jonas prosequitur, ut Gallos omnes et Germaniæ fideles idololatriæ vanarumque superstitionum laqueis irretitos esse jactaverit. Falsus tamen ipse Jonas, et in contrarium e via recta devians: qui imaginum usum non ad adorationem, sed ad instructionem tantum cum Francofordiensi hujus temporis synodo permittebat (*Baron.*, tomo IX, ad ann. 825, n. 61). Hujus Claudii litteras hæc in grande ac prolixum scriptum transiisse hæc ejusdem Jonæ convitant: « Fertur interea in suffigillatione ejusdem abbatis, totiusque Gallicanæ Ecclesie tantæ prolixitatis evomuisse libellum, ut magnitudine sua quinquagenis psalmis Davidicum superaret psalterium, de quo nonnisi quoddam excerptum in manus parvitalis nostræ est perlatum, cujus hoc est exordium: *Titulus libri: Apologeticum atque rescriptum Claudii episcopi adversus Theodemirum abbatem.* »

Hoc scriptum Jonas refutavit tribus libris, *De cultu imaginum* in editionibus antiquioribus nuncupatis; revera autem primo *De imaginum cultu crucisque adoratione*. Secundo specialiter atque iterum *De crucis cultu*. Tertio autem *De peregrinationibus in urbem conceptis*. Quorum totus tenor, præcipueque jam dicta testimonia, et præfatio integra primi libri, ad Carolum regem Calvum Ludovici Pii filium, cujus Ludovici jussu rem aggressus fuerat, directa, ostendit perniciosissimum Ecclesie hostem Claudium fuisse; neque illum tamen vivere cum hæc in publicum egeret (præmortuus enim fuerat superstitie adhuc Ludovico Pio, qui anno 860 obiit, aut paulo post ejus mortem; nam pervenisse ad annum 859 saltem habetur ex monumento quodam *Herigarii Secusæ Marchionis*, cujus Ferdinandus Ughellus meminit [*Italia sacra* tomo IV, col. 1452]); sed tamen reliquias ejus hæresis exstirpatum ire sese ait, adjungens de aliis ejus operibus æterna infamia damnandis: « Sed quia, ut relatione veridica, inquit (in *Præfat. libri 1*) didici, non modo error, de quo agitur, in discipulorum suorum mentibus reviviscit; quin potius eo docente hæresis Ariana pullulare deprehenditur, de qua fertur quædam monumenta librorum concessisse, et ad simplicitatem et puritatem fidei catholicæ et apostolicæ oppugnandam in armario episcopi [*Fortæ*, episcopii] sui clandestina calliditate reliquisse: non sum ausus quin monitu et hortatu filiorum sanctæ Dei Ecclesie, opus quod prætermiseram enucleatim discutiendum repeterem. » Hæc Jonas.

Ejusdem temporis scriptor Walafridus Strabo simile quid de Claudii obitu suo ipsius judicio, etiam prius quam adversus scriptorum catholicorum telis confoderetur damnati, refert. At quia in Apologetico ipso Claudii hæc verba ad Theodemiri, quod

præcesserat, scriptum referenda leguntur, « hoc dixisti, inquis, de Paschali Ecclesie Romanæ episcopo, qui presente jam corrui vita; » necesse est Theodemirum ante annum hujus sæculi vicesimum quartum, qui ultimus vitæ Paschalis fuit, dedisse ad Claudium admonitorias suas litteras; Claudiumque paulo post, Eugenio jam pontifice hujus nominis II ad nefandum Apologeticum scribendum se accinxisse. Cujus hominis falsa dogmata, præter Jonam Dungalus presbyter ejusdem temporis [*Dungalus alii, et in his Barthio lib. xix Advers., cap. 42*], et Eginhardus ipse *Caroli Magni Vitæ* auctor illustris, scriptis suis convellere curarunt. Prioris liber, *Pro cultu sacrarum imaginum adversus insanas blasphemæque naves Claudii Taurinensis episcopi* Ludovico Pio ejusque filio Lothario imperatoribus dicatus, exstabat olim in Petri Pithœi bibliotheca (*Baronius* tomo IX, ad ann. 825, n. 62. Labbeus, *De Script. in Dugalo*), editus jam inter veterum PP. Monumenta, tomo IV Bibliothecæ. Eginhardi autem libelli jam hodie non exstantis, *De adoranda Cruce* quem et Itum Claudius reprobat meminit Lupus Ferrarensis abbas epist. 4 ad eundem Eginhardum directa.

Hactenus Claudius Dei ac veræ fidei hostis. Sed nomne et quædam catholice scripsit idem, priusquam Ionam exuisset mentem? Utique, si vera certa que dixerit vir diligentissimus Philippus Labbeus in dissertatione *De Scripioribus Ecclesiasticis*, a Bellarmino suo recedens. Nempe Labbei sententia idem fuerit Claudius Clemens, quem Bellarminus laudat uti catholicum plurimum operum in sacros libros scriptorem, cum Claudio Taurinensi, hoc episcopo de quo nunc agimus. Peccat autem valde Labbeus; nam Claudium Clementem hunc Scotum natione fuisse agnoscit, qui aliorum Taurinensium ex Hispania fuisse ex Jonæ scriptis liquidissime constare, ante oculos habere debuit. Et hunc quidem Claudium Clementem Scotum, a Claudio Taurinensi episcopo distinguere vulgo solent (*Xystus Senen. lib. iv Bibliothecæ. Possevinus in Apparatu. Bukeus, tomo I Hist. Univers. Paris. in catalogo Academicorum*). Sed quidquid sit, inde ansam arripuit multorum error, qui Claudium iconoclastam hæreticum, non Hispanum quod fuit sed Anglum (*Amb. Cassin. in Triumpho cathol. verit. Verbo Adoratio. Francisc. August. ab Ecclesia in Hist. Chron. cardin. episcoporum. Pedemont. Post Præteolum in libro De Hæreticis*), quandoque et Scotum (*Laudatus Labbeus. Th. Dempsterus in Hist. Eccles. Scotor., c. 304*), cum altero Claudio Scoto confundentes appellant. Philippus quoque Labbeus in *Novæ bibliothecæ manuscriptæ* primo volumine Claudii cujusdam quoddam *Chronicon breve* ab initio mundi ad Christi nativitatem pertingens, imperfectum tamen, edidit: quod Claudii hujus Taurinensis esse suspicabatur.

Thomas utique Dempsterus, ut largus fuit in constituendis Scoticæ suæ gentis illustribus fama viris, tres non minus similiter appellatos, ex Scotia omnes, ejusdem temporis, librorumque scriptores laudavit. Primum S. Claudium Clementem Benedictinum monachum Alcuini collegam, qui in academiis Parisiensi ac Ticinensi erigendis navavit operam: cujus Trithemius (*Lib. ii, De Viris illust. Bened., cap. 28*), Paulus Langius (*In Chronic. Citizenii, ad finem*), Possevinus, Arnoldus Uvion (*In adjunctis ad Lignum vitæ*), alii que apud eundem Dempsterum videnti, Cæsar quoque Egasius Bukeus in *Historia Universitatis Parisiensis* non semel (*Tomo I, ad ann. 815, pag. 146: et in Catal. Illustrium Academicorum, pag. 568*), meminere. Ad quem judicio meo spectant quæ ex ms. *Indice Fuldensium abbatum* communicavit nobis Christophorus Browerus in scholiis ad Rhabani carmen 13 de Brunone, Einar-do, Modesto, et Canlido ad *Clementem Scotum grammaticæ studentæ gratia* destinatis; licet aliter Dempsterus existimaverit. Nam primi hi reviviscitium litterarum instauratores encyclopediam profi-

tebantur, uti Beda, Aleuinus, alii, non dedignati grammaticam qua intrandum est ad scientiæ et sapientiæ arcem docere. Labbeo autem in hoc displicet, quod nunc ex fundatoribus academici Parisiensis eam plerique dixerint, quæ nulla tunc fuit; nec nisi aliquot post sæculis emerit. Displicet etiam quod Benedictinus monachus et Altiodorensis episcopus ab iisdem audiat. Nos Gallis disputandum relinquimus de amplissimi sui gymnasii origine. Cæterum Clementis (si hic est Claudius Clemens) et Alcuini monachatum, San-Gallensis monachus *De Gentis Caroli Magni* sub Carolo Calvo ejus nepote scriptor, quem Henricus Canisius edidit (Tomo I *Ant. Lection.*), subindicare videtur, præter supra jam laudatos eo recentiores.

Hunc Clementem ex Hibernia Scotum, atque Alcuinum, seu mavis Albinum, in *secularibus et in sacris Scripturis incomparabiliter eruditus* ejusdem San-Gallensis elogio, honorificentissime a Carolo Magno exceptos fuisse ut juventutem Gallicam sapientiam docerent, cum idem monachus auctor sit: proclivis sit aliquis ad credendum hujus esse, non Taurinensis Claudii Hispani (cujus nullum de litteris sacris meritum in memoria hominum perduravit) quicquid commentariorum ad sacra Biblia sub Claudii laudatur nomine: scilicet, in *epistolam Pauli ad Galatas*, Drunteranno abbati dicata (Consentit Bukeus in *Catal. Academic. Paris.* laudato), Parisiisque anno 1542, in-8°, indeque in Bibliotheca VV. PP. edita; item ad Romanos, duarumque ad Corinthios; in Evangelium sancti Matthei (Bulleus, *ibidem*): quas in aliquibus Galliarum musæis nunc asservantur; et, si vera Trithemius retulerit de ejus operibus, etiam in Genesis, Exodum, Numeros, Deuteronomium, libros Judicum, et Ruth, et in libros Josue, sive commentaria, sive explanationes; tractatum item super *Leviticum*, cujus præfationem et epilogum præ manu se habere Labbeus retulit (*De Script.* tomo I, pag. 228, et in *Novæ Biblioth. specimine*, parte 1, pag. 24).

In quo tamen hæremus, Claudiique Taurinensis esse opus cum Labbeo contendere possumus, ideo quod directus dicatur anno 823 ad Theodemirum abbatem, qui esse videtur ille, quocum concertationem *De imaginum cultu* Taurinensis noster paulo post habuit. Exstat quidem hoc jam tempore a Joanne Mabillonie Benedictino, viro industriæ atque eruditionis singularis, edita in *Analectis veteribus* Claudii episcopi Taurinensis præfatio jam prius laudata in *libros informationum litteræ et spiritus super Leviticum*, Theodemiro abbati directæ: in qua Claudius noster manifestissime judicio meo sese prodit auctorem operis. Lamentatur enim apud charissimum, ut vocat, fratrem prædictum Theodemirum, cruciari se malorum hominum perversitate, ut sibi tædium sit vivere; et in ipso opere, cujus memorate præfationi appenditur quoddam fragmentum, adductis sancti Augustini verbis ex libro *De vera religione*, de non colendis angelis, subjungit auctor: « Hoc fidei nostræ munitissimum atque altissimum sacramentum, et cordi nostro firmissimum character impressum: hanc astruendo et defendendo veritatem, opprobrium factus sum vicinis meis et timor notis meis; in tantum, ut qui videbant nos non solum deridebant, sed etiam digito unus alteri ostendebat. » Ex quibus jam apparet homo sanctiorum spirituum adorationi cultuque infensus. Videtur autem hæc ante Apologeticum eidem Theodemiro directum scripsisse, cum inciperet de cultu beatorum præpostere sentire.

Idem vero in præfatione memorat sese ad eundem Theodemirum *Expositionum atque informationum litteræ et spiritus in Exodo* libros quatuor ante biennium misisse, quorum initium fuit: *Post expositionem libri Geneseos*. Meminit quoque ibidem hujus *Expositionis*

A in *librum Geneseos* ante octo annos ex *dictis SS. PP. de littera et spiritu* tribus libris comprehensæ. Quæ quidem opera duo non usquam exstare audi vimus.

Leviticum autem *Commentarium* sese in codice Remigiano habere ait Mabillonius in annotationibus ad hæc *Analecta* (pag. 46).

Quidni et suspicabimur eundem hunc auctorem habere *Commentaria in Epistolam Pauli ad Galatas*, ejus nomine jam olim vulgata; item *In Epistolam ad Ephesios et ad Philippenses*, cujus præfationem Ludovico ipsi Augusto nuncupatam edidit quoque Mabillonius? In hac quidem superioris *Commentarii ad Galatas Epistolæ* meminisse præterito a anno se elaborati. Expositiones vero in sancti Pauli has, et fortasse alias omnes epistolas, asservari in Floriacensi bibliotheca item Mabillonius testatur.

B Fragmentum itidem præfationis in sanctum Mattheum in lucem emissum a Jacobo Usserio inter *Hibernicas epistolas* idem refert. E præfatione vero superius dicta *In Epistolas ad Ephesios et ad Philippenses*, illa quidem ad vexationes Claudio propter ejus dogmata exhiberi coactas pertinere videntur: « De cæteris vero epistolis licet plurima penes me teneantur excerpta, multa tamen adhuc supersunt perquirenda. Sed quia me anno præsentis præpeditibus peccatis meis graviter obligastis, et multis anxietatibus deditus mihi vivere non libet, neque Scripturas perscrutari licet. » Hæc ille.

In Vaticano etiam codice, cui affixus est numerus 5775, inter ms. Claudii Taurinensis nomine inscriptus est *Tractatus in Epistolam ad Corinthios*, qui incipit: *Præcepto Domini admonitus*, etc., et folio 97 incipit ad eisdem secunda cum hoc principio: *Sciens sanctus apostolus*. Præcedit utrumque præfatio cum hoc titulo: *Venerabili in Christo, sinceræque charitate diligendo, Theodemiro abbati Claudii inspirante gratia Dei episcopus*, etc. Sequitur epistola Theodulphi Terdonensis Ecclesiæ indigni episcopi, qui, ut ait, fecit scribere; et prosequitur: « Offero eum pro amore Dei et avunculæ mei Joannis venerabilis episcopi, qui huic Ecclesiæ ubi ego præsideo præfuit episcopus; et pro remedio animæ meæ beato Columbano confessori Christi, quatenus eum et præsentem et futuri monachi inibi commorantes in sua habeant pietate, etc. Actum est anno ab incarnatione Domini Jesu Christi octingentesimo sexagesimo secundo indictione decima. Theodulphus episcopus. »

C Nota sequitur recentioris characteris ante 200 aut 300 annos vulgaris. *Iste liber est monachorum S. Justinæ de observantia ordinis S. Benedicti, residentium in monasterio S. Columbani de Bovio, scriptus sub anno 47*. Ex quibus constat librum fuisse sæculo isto novo quo in vivis Claudius erat scriptum, quo quidem ignorari haud potuit hunc ejus factum germanum esse.

Secundus Dempsteri Claudius Clemens Scotus alter est, cui Taurinensi episcopo, ac Jonæ libris dilacerato is tribuit *Commentaria in Epistolam ad Galatas*, Ludovici Pii tempore scripta: cujus in Normannos susceptæ expeditionis recordatur auctor in præfatione. Hunc et ait inter Latinos poetas a Lilio Gyraldo Ferrariensi laudatum. Sed, nisi fallor, unius Clementis poetæ Gyraldus meminit (*De poetis* dialogo 4, pag. mihi 187); hunc autem Appuleii familiarem, quem in *Floridis* suis idem laudat. *Sententiam* quoque *Theologicarum* auctorem ait Dempsterus, contra quas scripsit Dungalus; item *Commentariorum* in Mattheum libris tribus, « quem primus, ait, exposuit Baronius tom. X *Annalium*; » quæque mhi meræ tenebræ sunt. Deinde accumulat eidem luebrationes in Pentateucum, Judices, Ruth, Psalterium, Pauli Epistolas omnes; *De Evangelistarum* item *concordia* libros XIV, *Memoriale* hi-

anno 1605, in-8° editam; neque tamen in Claudium Taurinensem incidit.

* Raptim percurri Floriacensem Bibliothecam veterem opera Joannis a Bosco Cælestini, Lugduni

storiarum, Summam quandam, ac tandem Homilias : A quod Bostonum tradere ait. Sed scimus quid de Thoma Dempstero censuerint viri eruditissimi (Labbeus in *Bibliotheca bibliothecarum*, pag. 159. Hallervordius in *Specim. de Latin. Hist.*, pag. 8) : « cui scilicet, Usseus ait (*De Britannar. Eccles. primordiis*, cap. 13, pag. 463), familiaris fuit librorum, qui nunquam scripti sunt, ex ipsius otioso depronpta cerebro recensio : » qui alibi (*Ibidem*, cap. 1, pag. 41) hominem multæ lectionis, sed nullius plane iudicii, » appellat.

Jam tertius et ultimus Claudius Clemens Dempsterianus, ejusdem et ipse cum duobus superioribus ætatis et nationis, ille est Clemens Scotus in Francia orientali hæreticus, qui Bonifacio martyri Moguntino antisitii et Germanorum apostolo, molestus et adversarius fuit in propagando Evangelii semine (Vide

« Claudii Taurinensis quæ ætatem tulerunt fragmenta tum edita tum etiam manuscripta, quibusque in locis singula olim exstiterint aut nunc existunt, indicat Joan. Alb. Fabricius *Biblioth. med. et inf. in Claudio Hispano* tom. I, pag. 388. Fuere etiam qui Claudium Arianismi insinularent, quod calum-

Baronium, tom. IX, ad an. 745, p. 21, 24, 28, 37). Sed hic non æqualis, sed multo est antiquior duobus aliis; damnatus quippe a Zacharia pontifice in Concilio Romano anni 745. Nec ad hunc, sed ad Clementem illum Alcuini collegam pertinet quæ in indice Fuldensium abbatum Christophorus Browerus legit.

Ut finiamus tandem, Claudio Hispano episcopo Taurinensi, quem unicum hujus ætatis ita vocatum existimamus, alias etiam quam nefarias de suis hæresibus lucubrations non denegamus; quantumvis omiserit Jonas, qui adversus eum fato jam functum scripsit, quemadmodum et Dungalus, aliquam ab eo pridem derivatorum operum catholicorum mentionem habere. Quod placere debuere, ut vel sic castorum fidei desertorem iniquissimum validius premerent *.

niose in eum dictum idem Fabricius existimat; et a Richardo Simone in censura *Bibliothecæ ecclesiasticæ* Du-Pinianæ tom. I, pag. 286, et alibi, novam viro aliquo docto inflictam plagam detersam et sanatam fuisse ait.

CLAUDII EPISCOPI

IN LIBROS INFORMATIONUM LITTERÆ ET SPIRITUS SUPER LEVITICUM,

AD THEODEMIRUM ABBATEM PRÆFATIO.

[Mabil., Vet. Analect.]

Cogis et compellis, charissime frater Theodemire abba, atque, ut ita dicam, stomachanti animo me reprehendis diu siluisse, nec paruisse jussioni tuæ in expositione Levitici. Biennium est quod tibi direxi expositionum atque informationum litteræ et spiritus in Exodo libros quatuor, quibus principium est, *Post expositionem libri Genesios*, unde ante hos octo annos ex dictis sanctorum Patrum de littera et spiritu tres edidi libros. E contrario tu respondes evenisse tibi quod provenit Jacob, qui pro Rachel servivit, et in nocte Liam accepit : ita et tu petisti expositionem libri Levitici, et accepisti Exodi. Nec in hoc facto re vera me agnosco satis errasse, Quia sicut illis non erat consuetudo ut minores prius traderentur ad nuptias, quam majores : ita nec mihi visum rectum fuit, ut prius exponeretur sacrificii ritus, quam sacrificiorum ministri vel locus. Quod vero jussioni tuæ hacientis parere nequivi, non fuit pigritia vel torporis negligentia, sed republicæ infestatio dira, et malorum hominum nimia perversitas. Quæ duæ res me in tantum cruciant, ut mihi jam sit tedium vivere, debilitatusque pennis virtutum, non valeo in solitudinem fugere, ubi aliquantulum requiescam, et dicam Deo : *Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum, et cognitum tibi faciam peccatum meum, antequam vadam et non revertar ad terram tenebrosam et operam mortis caligine, ubi æternus horror et nullus ordo inhabitat.*

* De Claudio Taurinensi episcopo nemo certius testimonium prodiderit quam Jonas Aurelianensis episcopus tum in præfatione, tum initio libri primi de Cultu imaginum adversus ipsum. « Ita itaque de quo

Sed reptans in terram lacrymabundus et gemibundus clamo ad Deum : *Quare me repulisti, et tristis incedo, dum affligit me inimicus ?*

Quod enim præcipis bonum est opus, sed magnum super se habet pondus : et nescio quomodo digne possit perfici, quod non potest cogitatione comprehendendi : et sicut difficile est queroquam manu posse cælum tangere, ita difficile est omnia sacramenta legis divinæ, sicut tu præcipis, explanare. Sed istud illis debueras injungere, qui habentes intra se fontem eloquentiæ, unde quidquid illis injungitur, carmine irriguo copiosius explicatur. Verum econtra quicumque angustiæ intelligentiæ est sicut ego, nec habet affluentiam eloquii, per quam vel alios reficere, vel suæ siccitatis possit inopiam temperare ; tales non solum per se aliquid dicere appetunt, verum etiam si quid eis injunctum fuerit pertimescunt. Etiam in me recognosco, pusillum habens intelligentiæ eloquii : quia nec secularis litteraturæ didici studium, nec aliquando exinde magistrum habui. Quantum enim doctis necesse est loqui, tantum indoctis utile est tacere : quia illi de parvis magna sciunt disserere, ego de magnis nescio aliqua parva proferre ; et ideo a me formidatur quod ab aliis quaerendum est.

Quod vero sententiam uniuscujusque doctoris in paginis adnotare præcipis in expositionibus nostris, neminem hoc fecisse legi, excepto beatissimè agitur, inquit, exortus ex eadem Hispania, ejusdemque Felicis discipulatus ab inenunte ætate inherens, per aliquod tempus in palatio memorati gloriosissimi ac serenissimi Deoque amabilis Augusti (Ludovici)